

генерацію, сприяє формуванню інформаційної єдності усїєї людської цивілізації, підвищує ефективність управлінської праці й виробництва, є, по суті, потужним ресурсом якісного перетворення людства.

Література

1. Поппель Г., Голдстайн Б. Информационные технологии – миллионные прибыли / Пер. с англ.–М.: Экономика, 1990. – 238 с.
2. Почупайло (Барановська) О.В. Програма формування комунікативних та інформаційних умінь та навичок в учнів I–XI класів. – К., 1992. – 20 с.
3. Проблемы информационной культуры: Сб. Научных статей // Под ред. Ю.С. Зубова, И.М. Андреевой. — М.:Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1994. – 215 с.
4. Розенберг Н.М. Информационная культура в содержании общего образования //Советская педагогика. – 1991. – № 3. – С. 33-38.
5. Сухина В.Ф. Информационная культура: ее сущность и проблемы формирования // Вчені записки гуманітарного інституту. Народна Українська академія. ТомV.- Харків: ОКО,1999. – С. 159-166.
6. Тростиков В.И. Человек и информация. – М.: Наука, 1989. – 61 с.

І.М.Шимко

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

В данной статье рассмотрено формирование личности студента средствами самостоятельной учебной деятельности на современном этапе развития образования в высших учебных заведениях, проблемы самостоятельной работы студентов, которые возникают в процессе учебной деятельности и влияют на формирования личности.

The article is devoted to forming of student's personality by facilities of independent educational activity on the modern stage of educational development in higher educational establishments. Problems of students' independent work which appear the process of

educational activity influence on forming of personality.

Щоб стати особистістю, людина повинна досягти повного рівня психологічного розвитку і бути спроможною сприймати себе як єдине ціле, відмінне від інших людей. Однією з найяскравіших характеристик особистості є її індивідуальність, під якою розуміють своєрідне, неповторне поєднання таких психологічних особливостей людини, як характер, темперамент, особливості перебігу психічних процесів (сприймання, пам'яті, мислення, мовлення, почуттів, волі), особливості її мотиваційної сфери, спрямованості.

Важливу роль у формуванні спрямованості особистості відіграє її самосвідомість. Самосвідомість – це усвідомлення людиною себе самої у своєму ставленні до зовнішнього світу та інших людей. Вона має багато різних форм прояву. Одна з них пов'язана з пізнавальним аспектом психічної діяльності та виявляється в самовідчутті, самоспостереженні, самооцінці, самоаналізі.

Самоусвідомлення особистістю змін і процесів, що в ній відбуваються, сприяє глибшому самопізнанню, об'єктивності, критичності їх оцінки. Такі прояви самосвідомості, як стриманість, самовладання, самоконтроль, самодисципліна, ініціативність пов'язані з вольовим аспектом психічної діяльності людини. Основні форми прояву самосвідомості особистості тісно пов'язані з усіма аспектами її життя та діяльності.

До одного з видів діяльності відноситься “навчальна діяльність”. Поняття “навчальна діяльність” має декілька значень. Воно може розглядатися як синонім поняття “научіння”, “учіння”, “навчання”, інколи трактується як провідний тип діяльності залежно від віку. Наприклад, у шкільний період “учіння є основним видом діяльності, в якому формується людина”.

Навчальну діяльність як специфічний вид діяльності характеризують загальні закономірності научіння як процесу набуття знань і формування здатності їх застосування (умінь) у різноманітних ситуаціях, у результаті чого створюється індивідуальний досвід. Відомо, що досвід формується у процесі розвитку дитини внаслідок стихійного впливу оточення (середовища), але ефективно і структурно формується лише в результаті різноманітних систематичних, цілеспрямованих вправ.

Зазвичай, розглядаючи навчальну діяльність, дослідники мають на увазі роботу (учня), студента в (класі або) аудиторії. Але організація навчальної діяльності студента передбачає поряд з аудиторною, (класною), його домашню, (позакласну), поза аудиторну і самостійну роботу з навчального предмета.

Самостійна робота це та діяльність, в якій більшою мірою може проявлятися мотивація, цілеспрямованість, а також само організованість, самостійність, самоконтроль та інші особистісні якості. Саме самостійна робота учня (або студента) може бути основою перебудови його позиції в навчальному процесі.

Поняття самостійної роботи студента в сучасній дидактиці обов'язково співвідноситься з організуючою роллю викладача. Під самостійною роботою розуміють різні види індивідуальної і колективної діяльності студентів, яка здійснюється ними на аудиторному і позааудиторному заняттях чи вдома за завданням без участі викладача безпосередньо.

За умов досить різнобічного висвітлення загальнопедагогічних і методичних питань цієї проблеми психологічний аспект залишається менш дослідженим, особливо з позиції теорії навчальної діяльності. Визначимо вихідні положення, що стосуються цієї проблеми.

По-перше, самостійна робота студента є наслідком правильно організованої навчальної діяльності на занятті, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення і впровадження у вільний час. Відповідно, навчальна робота студента, скерована і організована викладачем, повинна виступати в якості певної засвоєної ним програми його самостійної діяльності, спрямованої на оволодіння знаннями. Для викладача це означає чітке усвідомлення не тільки свого плану навчальних дій, але й усвідомлення необхідності формування такого плану у студентів.

По-друге, у запропонованому тлумаченні самостійної роботи студентів є ширшим поняттям, ніж домашня робота, яка є виконанням завдань, поданих викладачем на лекції додому для підготовки до наступної лекції.

До самостійної роботи може належати позааудиторна робота, яку задає у тій чи іншій формі викладач студенту. Але ця паралельна зайнятість викладача студенту. Але ця паралельна зайнятість студента, вибір ним готової або вироблення власної

програми засвоєння будь якого матеріалу.

По-третє, самостійна робота повинна розглядатися як специфічна форма (вид) навчальної діяльності студента, що характеризується усіма перерахованими вище її особливостями. Це вища форма його навчальної діяльності. Вона за своєю суттю є формою самоосвіти, пов'язаною з навчальною діяльністю.

Що ж з точки зору психології для самого студента означає самостійна навчальна робота? Вона передусім повинна бути усвідомленою, вільно обраною, внутрішньо вмотивованою діяльністю. Передбачає виконання студентом цілого ряду дій, що до неї належать: усвідомлення мети своєї діяльності, прийняття навчальної задачі, надання їй особистісного смислу (за термінами теорії діяльності О.М.Леонт'єва), підкорення виконанню цієї задачі інших інтересів і форм зайнятості студента, самоорганізація у розподілі навчальних дій у часі, самоконтроль під час виконання і деякі інші дії.

Співвіднесемо її визначення з основними вимогами до організації позааудиторної роботи, сформульованими у дидактиці. Відомо, "перша вимога зводиться до того, що поза аудиторна робота може тільки поглиблювати, розширювати і удосконалювати знання, уміння і навички студентів, одержані ними на лекції, але не ставить за основну мету повідомляти нові знання, уміння і навички". Другою вимогою є використання захоплюючих форм, цікавого матеріалу.

Третя вимога фіксує необхідність міждисциплінарних зв'язків. Не менш важливою рисою є добровільність і активність студентів у цій роботі. Масовість, як форма організації, також розглядається як вимога. Коли сформулювати наше розуміння самостійної роботи як вищого специфічного виду навчальної діяльності студента, то можна виявити її особливості в зіставленні з кожною вимогою. Так, справжня самостійна робота як самостійна навчальна діяльність може виникнути на ґрунті "інформаційного вакууму". Він виникає тоді, коли у студента формується потреба пізнати, засвоїти щось нове, невідоме, потрібне, важливе для себе, а засобів задовольнити таку потребу в навчальному процесі немає.

На жаль, доводиться констатувати, що у студента інколи відсутні такі потреби. Це, в свою чергу, передбачає необхідність

цілеспрямованої роботи викладача над створенням передумов виникненні таких потреб. Іншими словами, особливість представленої таким чином самостійної роботи на відміну від “позааудиторної”, “домашньої” саме в тому й полягає, що вона завжди здійснюється на новому для студента матеріалі, у процесі вирішення нових пізнавальних задач.

Друга із запропонованих вище вимог до позааудиторної роботи, також не збігається з особливістю самостійної роботи як специфічного виду діяльності. Тут захоплюючим повинен бути сам процес оволодіння новим матеріалом, а не тільки і не стільки форма організації. Це мусить бути напружена, цілеспрямована праця, що захоплює студента.

Звичайно, не слід розраховувати на те, що такою самостійною роботою будуть захоплюватися всі. Та все ж створення умов і передумов можливості її реалізації тими студентами, хто хотів би і міг зробити це, є проявом розвивального навчання у повному розумінні цього слова. Вимога добровільності, активності участі студентів, так як і вимога доцільності введення між предметних зв'язків у її організацію, розповсюджується і на самостійну роботу як вид навчальної діяльності. Самостійна робота студентів як діяльність є різнобічним, напівфункціональним явищем. Вона має не тільки навчальне, а й особистісне, суспільне значення.

У наш час, коли вища освіта орієнтується на Болонський процес та переходить до модульно-блокового структурування знань у системі особистісно-орієнтованого навчання, де більше уваги відводиться на самостійну роботу студента. Дуже важливо звернути увагу саме на організацію самостійної роботи.

Виконання самостійної роботи вимагає досить високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, приносить студенту задоволення у самовдосконаленні і самопізнанні. Усе сказане вище підкреслює необхідність спеціальної організації, яка враховує психологічну природу цього явища, організації не тільки і не стільки викладачем, скільки самим студентом його самостійної роботи. Під час самостійного засвоєння матеріалу варто брати до уваги і специфіку самого предмета.

З іншого боку, організація самостійної роботи піднімає

цілий ряд питань, які стосуються готовності самого студента як суб'єкта цієї форми діяльності до її здійснення. Перше запитання – чи вміють студенти у своїй більшості здійснювати самостійну роботу? Як показують матеріали багатьох досліджень, - у цілому відповідь негативна.

Самостійну роботу потрібно правильно організувати, як з боку викладачів так і з боку студентів.

Організація самостійної роботи студентів передбачає:

- наявність інструкцій або програми виконання завдання;
- виділення в них основних етапів виконання завдання;
- членування етапу або всього завдання, які вимагають нових або слабо засвоєних студентами умінь і навичок, на рід послідовних дій і постачання їх керівництвом для виконання;
- систематичний контроль і облік викладачем ходу виконання завдання, надання власної допомоги у вигляді додаткового пояснення прийому чи способу виконання дії.

Якщо організація самостійної роботи студентів відповідно до умов здійснюється правильно, у студентів виховується самоорганізованість, самоконтроль, самоаналіз, самостійність, накопичуються знання, що сприяє формуванню особистості студента.

І.І.Антоненко, О.О.Цись, О.І.Кучма

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-КОНТРОЛЮЮЧИХ ПРОГРАМ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Разработаны учебно-контролирующие программы на базе текстового редактора Microsoft Word и программы тестирования "Ассистент". Применение учебно-контролирующих программ в условиях перехода на кредитно-модульную систему в соответствии с Болонским процессом способствует повышению эффективности изучения студентами общетехнических дисциплин.

Developed scholastic-checking programs on the base of text editor Microsoft Word and program of testing "Assistant". Using is didactic-checking programs in conditions of transition on credit-module system accordingly Bulougne process renders the assistance to